

Sociālās iekļaušanas politikas koordinācijas komitejas sēdes

PROTOKOLS Nr.2

Rīgā,

2014.gada 18.jūnijā

Skolas ielā 28, 2.korpusa 3.stāva zālē

plkst. 15:00

SĒDĒ PIEDALĀS:

Ingus Alliks, komitejas vadītājs, Labklājības ministrijas (turpmāk – LM) valsts sekretāra vietnieks

Evija Kūla, komitejas vadītāja vietniece, LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta vecākā eksperte

Komitejas locekļi:

Elīna Ālere-Fogele, biedrības „EAPN-Latvia” valdes locekle

Egils Baldzēns, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētāja vietnieks

Santa Bukovska, Ārlietu ministrijas COREPER I nodaļas 2.sekretāre

Jānis Felsbergs, Latvijas Pensionāru federācijas Pensiju komisijas vadītājs

Iveta Girucka, Satiksmes ministrijas Sauszemes transporta departamenta Autosatiksmes nodaļas vecākā referente

Inga Kalniņa, Kurzemes plānošanas reģiona administrācijas projektu vadītāja; pārstāv arī Vidzemes plānošanas reģiona deleģēto pārstāvi **Inetu Puriņu**

Pēteris Leiškalns, Latvijas Darba devēju konfederācijas Sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts

Nadežda Mazure, Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes Dienestu koordinācijas biroja galvenā inspektore

Dzintra Mergupe-Kutraite, Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta vecākā referente

Ludis Neiders, Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības struktūrpolitikas departamenta Ekonomiskās politikas koordinācijas nodaļas vadītājs

Evas Kričalo deleģētā pārstāve **Sandra Segliņa**, Tieslietu ministrijas Stratēģijas departamenta vecākā referente

Romans Stankevičs, Fonda „Roma” pārstāvis

Dace Strautkalne, Zemgales plānošanas reģiona sociālo jautājumu attīstības speciāliste

Viktors Veretjanovs, Centrālās statistikas pārvaldes Sociālās statistikas departamenta Ienākumu un dzīves apstākļu statistikas daļas vadītājs

Citi:

Elīna Celmiņa, LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta direktore

Dace Hildebrante, Finanšu ministrijas Pašvaldību finansiālās darbības uzraudzības un finansēšanas departamenta Pašvaldību finansēšanas nodaļas vadītājas vietniece

Agita Kraukle, projekta "Paēdušai Latvijai" vadītāja

Ieva Kodoliņa-Miglāne, Finanšu ministrijas Nodokļu analīzes departamenta Nodokļu politikas stratēģijas nodaļas vadītāja

Ilmārs Šņucins, Finanšu ministrijas Valsts sekretāra vietnieks nodokļu un grāmatvedības jautājumos

SĒDĒ NEPIEDALĀS:

Gunta Anča, Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas „Sustento” valdes priekšsēdētāja

Ingūna Badūne, Biedrības „Baltā māja” vadītāja

Maruta Bubene, Sociālās integrācijas centra „Gaisma ceļā” Rīgas patversmes Sociālās rehabilitācijas nodaļas vadītāja

Kristīne Fomina, Ekonomikas ministrijas Būvniecības un mājokļu politikas departamenta Sistēmu pārvaldības nodaļas juriskonsulte

Laura Gintere, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Elektroniskās pārvaldes departamenta Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju politikas nodaļas vadītāja

Valda Iljanova, Latgales plānošanas reģiona Attīstības un plānošanas nodaļas plānotāja

Ligita Kadžule, Latvijas Lauku sieviešu apvienības Salas novada lauksaimniecības konsultante

Daina Mūrmane – Umbraško, Veselības ministrijas Valsts sekretāra vietniece stratēģiskās plānošanas un finanšu jautājumos

Ize Slokenberga, Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece

Silvija Šimfa, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos

Vaira Vucāne, Latvijas Bērnu fonda viceprezidente

Ivars Zaļais, VSIA „Autotransporta direkcija” valdes loceklis, Sabiedriskā transporta plānošanas daļas vadītājs

Sēdi protokolē:

Evija Kūla, komitejas vadītāja vietniece, LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta vecākā eksperte

Darba kārtība:

1. Komitejas sēdes atklāšana un darba kārtības apstiprināšana.
2. koncepcija par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu (projekts).
3. Informatīvais ziņojums ”Darbaspēka nodokļu izmaiņas ienākumu nevienlīdzības mazināšanai – veikto izmaiņu novērtējums un priekšlikumi tālākai rīcībai” (projekts).
4. Citi jautājumi.

Sēdes norise:

1. Komitejas sēdes atklāšana un darba kārtības apstiprināšana.

(I.Alliks)

I.Alliks atklāj 2014.gada otro Sociālās iekļaušanas politikas koordinācijas komitejas (turpmāk - komiteja) sēdi un apstiprina sēdes darba kārtību, samainot vietām otro un trešo darba kārtības punktu.

2. Informatīvais ziņojums "Darbaspēka nodokļu izmaiņas ienākumu nevienlīdzības mazināšanai – veikto izmaiņu novērtējums un priekšlikumi tālākai rīcībai"

(projekts)

(I.Šņucins)

(P.Leiškalns, E.Baldzēns, I.Alliks, J.Felsbergs)

I. Šņucins informē, ka lielākās izmaiņas darbaspēka nodokļu samazināšanas jomā, par kurām tika panākta vienošanās ar sadarbības partneriem, ir ieviestas šogad, proti, samazināta valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) likme, palielināts ar iedzīvotāja ienākuma nodokļa (IIN) maksātāja mēneša neapliekamais minimums (turpmāk - IIN neapliekamais minimums) un atvieglojums par apgādībā esošām personām, kā arī plānots, ka no 2015.gada IIN likme tiks samazināta no 24% uz 23% un 2016.gadā uz 22%. Nodokļu ietekmi uz ienākumu nevienlīdzību mēra ar nodokļu plaisas rādītāja palīdzību. Šis rādītājs atspoguļo starpību starp darba ņēmēja nopelnīto un to, cik šis darbaspēks izmaksā darba devējam. Krīzes laikā nodokļu slogs tika būtiski palielināts, it īpaši zemo algu grupā. Pēc EUROSTAT datiem, 2012.gadā zemo algu grupā strādājošajam (kas saņem 67% no vidējās algas, bez apgādībā esošām personām) Latvijā nodokļu plaisa bija 43,6%, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem ES, atpaliekot tikai no Beļģijas, Ungārijas, Francijas, Vācijas, Itālijas un Austrijas. Pārējās Baltijas valstīs šis rādītājs bija 39,2%, kas ir tuvu ES vidējam rādītājam – 39,9% jeb par 4,4 procentpunktiem zemāks kā Latvijā. *I.Šņucins* īsumā komentē par katra darbaspēka nodokļa sloga samazināšanas elementu – IIN likmi un VSAOI likmi, kā arī par IIN atvieglojumu par apgādībā esošām personām un IIN neapliekamo minimumu – to priekšrocībām un trūkumiem, kā arī sniedz to salīdzinājumu ar Igauniju un Lietuvu. Informē, ka, izvērtējot jau veiktās darbaspēka nodokļu izmaiņas un to ietekmi uz ienākumu nevienlīdzību, informatīvajā ziņojumā tiks piedāvāts palielināt ar IIN neapliekamo minimumu, vai nu, palielinot to par noteiktu summu vai ieviešot diferencētu neapliekamo minimumu atkarībā no ienākuma līmeņa, līdzīgi kā tas ir Lietuvā. Tomēr, tā kā neapliekamā minimuma paaugstināšana rada negatīvu fiskālo ietekmi uz valsts kopbudžetu, bet it sevišķi uz pašvaldību budžetu ieņēmumiem, ņemot vērā jau pieņemtos lēmumus par IIN likmes samazinājumu un valsts budžeta fiskālās iespējas, informatīvajā ziņojumā tiks piedāvāts neapliekamo minimumu paaugstināt vidējā termiņā, nodrošinot kompensējošos pasākumus. Plānots, ka informatīvais ziņojums Ministru kabinetā tiks iesniegts š.g. augusta beigās.

E. Baldzēns piekrīt IIN neapliekamā minimuma paaugstināšanai, atbalstot arī diferencētā neapliekamā minimuma ieviešanu visiem (straujāk paaugstināt zemāko algu skalai, lielākajām algām – zemāku paaugstinājumu, lai nezaudētu konkurētspēju). Vienlaicīgi *E.Baldzēns* aicina darbaspēka nodokļu samazināšanas kontekstā vērtēt arī minimālās darba algas paaugstināšanas ietekmi, ietekmi uz ēnu ekonomiku, un vēlas, lai tiktu izvērtētas iespējas paaugstināt ienākumus tiem, kuriem ienākumi nelieli (valsts nodarbināto zemās algas likmes pārskatīšana).

I. Alliks jautā, vai ir skaidrojums, kāpēc Igaunijā un Lietuvā IIN neapliekamais minimums ir izteikti atšķirīgs? Vai pastāv pašvaldību finansēšanas modeļa un krīzes ietekme?

I. Šņucins atbild, ka krīzes ietekme ir svarīga, jo Latvija IIN neapliekamo minimumu krīzes periodā samazināja, ko nedarīja Igaunija un Lietuva, lai iegūtu papildus ieņēmumus budžetā. Darbaspēku nodokļu sistēmas kopumā Baltijas valstīs ir līdzīgas, tomēr darbaspēku nodokļu likmju atšķirības pastāv, kā arī pastāv dažādi pašvaldību finansēšanas modeļi, tomēr FM šo nesaskata kā trūkumu vai šķērslī.

P. Leiškalns akcentē nodokļu plaisas jautājumu. Uzskata, ka darbaspēka nodokļu salīdzināšana starp Baltijas valstīm ir vienpusēja, jo šajā salīdzinājumā nav ietverts ģimenes valsts pabalsts, kas Lietuvā un Igaunijā ir augstāks nekā Latvijā. Izsaka viedokli, ka IIN neapliekamā minimuma palielināšana ir „tiešs dāvinājums” darba devējam, savukārt diferencētais neapliekamais minimums vairāk veicinās ēnu ekonomiku un Finanšu ministrijas iniciatīva par nodokļu nemaksāšanas kriminalizēšanu kā darba devējam, tā darba ņēmējam sekmēs iedzīvotāju emigrāciju.

I. Šņucins nesaskata, ka IIN neapliekamā minimuma palielināšana būtu „dāvinājums” darba devējam, bet gan instruments, lai vieglāk piesaistītu darbiniekus ar zemu atalgojumu. Minēto viedokli atbalsta I.Alliks, papildinot arī par nabadzības un ēnu ekonomikas problemātiku valstī.

I. Alliks rezumē, ka Finanšu ministrijas sniegtā informācija tiek pieņemta zināšanai.

3. Konceptija par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu (projekts).

(E.Kūla)

(P.Leiškalns, E.Baldzēns, E.Celmiņa, J.Felsbergs, E. Ālere-Fogele, I. Kalniņa)

E. Kūla sniedz prezentāciju par sagatavoto koncepcijas par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanas projektu (skat. prezentāciju pielikumā). Komitejas locekļi tiek aicināti izteikt sākotnējos viedokļus.

P. Leiškalns komentē par, pirmkārt, minimālo pensiju apmēriem, uzsverot, ka, palielinot minimālo pensiju līmeni līdz 113 EUR, zūd nostrādāto gadu nozīme. Otrkārt, par GMI līmeņa palielināšanu līdz 113 EUR uzsver, ka motivācija saņemt pabalstu pieaugs, nevis otrādi. Attiecībā uz ekvivalences skalām uzskata, ka Latvijas apstākļos ekvivalences skalu piemērošana nav atbilstoša, jo daudzas no precēm un pakalpojumiem ir absolūta nepieciešamība. Uzskata, ka otram un nākamajiem mājāsaimniecības locekļiem ir jāpiešķir vērtība 0.7., t.sk. bērnam, jo izdevumi par bērnu nereti ir augstāki nekā pieaugušajam, piemēram, par izglītības un veselības pakalpojumiem arī ir jāmaksā. Atbalsta D.Strautkalne. P.Leiškalns papildina, ka nav saprotams, kā minimālais ienākumu līmenis tiks sasaistīts ar atalgojumu, minot par piemēru viena vecāka ģimeni un šādu ģimeņu izdzīvošanas iespējas ar piedāvāto minimālā ienākuma līmeni.

E. Kūla atbild, ka attiecībā uz pensiju jautājumu šobrīd komentāri netiks sniegti, jo koncepcijas par bāzes pensiju izstrāde vēl nav uzsākta. Par GMI – pirmkārt, plānots, ka šī brīža GMI pabalsta saņēmējs, lai būtu motivēts uzsākt strādāt par zemu atalgojumu, pirmos 4 mēnešus neņems vērā darba algu minimālās mēneša algas apmērā. Nākamais solis ir visu materiālo ienākumu izvērtējums, t.i., tiks izvērtēti, kādi ienākumi tiek ņemti vai neņemti vērā, nosakot atbilstību trūcīgas personas statusam. Saistībā ar minēto piemēru par viena vecāka ģimeni E.Kūla informē, ka plānots īpaši rūpīgi izvērtēt tos ienākumus, kuri ģimenei, īpaši viena vecāka ģimenei un daudz bērnu ģimenei ir būtiski un kurus varētu neņemt vērā ienākumu izvērtējumā, lai ģimene varētu pretendēt uz nepieciešamo atbalstu. Šie jautājumi detalizēti šajā koncepcijā netiks analizēti, jo tie ir attiecināmi konkrēti uz sociālās palīdzības sistēmu, kas tiks izvērtēta pēc minimālā ienākuma līmeņa noteikšanas. Par ekvivalences skalām E.Kūla komentē, ka pieaugušajam parasti nepiemēro analogu skalu kā bērnam un tā praktiski vienmēr ir lielāka, bērnu atbalstam izmanto citus rīcībpolitiku instrumentus. Turklāt ar minimālo ienākumu līmeni nav paredzēts kompensēt visus nozaru (izglītības, veselības, mājokļa u.c.) sistēmās pastāvošos trūkumus, kam arī pēc būtības tā nevajadzētu būt.

E. Baldzēns papildina, ka arodbiedrība novērtē, ka LM iekļāvusi iztikas minimuma groza izstrādi, lai saglabātu pēctecīgumu. Vienlaicīgi atzīst, ka pirmajai kvintilei novirzāmais atbalsts ir svarīgs un šajā brīdī atbalstāms, taču akcentē nabadzības problemātiku valstī kopumā.

I. Kalniņa novērtē, ka minimālais ienākumu līmenis tiek vienādots un attiecināts gan uz nodokļu, gan pabalstu, gan pensiju sistēmām, kā arī atbalsta iztikas minimuma groza izstrādi.

J. Felsbergs izsaka viedokli, ka 2013.gada apstiprinātajā informatīvajā ziņojumā „Par priekšlikumiem sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai” bija iekļauts priekšlikums izstrādāt iztikas minimumu grozus dažādām vecuma grupām.

E. Kūla atbild, ka iztikas minimums šobrīd ir plānots diferencēts, balstoties uz dažādiem mājāsaimniecību veidiem, kā arī, iespējams, iztikas minimuma grozi tiks izstrādāti ne tikai valsts, bet arī vietējā līmenī, ņemot vērā pastāvošās pakalpojumu un preču pieejamības un to cenu atšķirības.

E. Ālere-Fogele informē, ka Latvijas Pretnabadzības tīkls šobrīd gatavo ziņojumu par minimālajiem ienākumiem Latvijā. Tās mērķis ir iegūt informāciju no GMI pabalsta saņēmējiem un no tiem, kuri dzīvo nabadzībā, bet nesaņem GMI pabalstu. Secinājumi – nepieciešamas izmaiņas sociālās palīdzības sistēmā, jo tā ir smagnēja un administratīvais slogs ir liels, kas prasa lielus budžeta izdevumus. Ja persona sistēmu izprot, tad prot to izmantot savā labā, bet cilvēki, kuri neizprot sistēmu, nevar piekļūt nepieciešamajiem pakalpojumiem. Tāpēc ir nepieciešams reformēt sociālās palīdzības sistēmu, lai padarītu caurskatāmāku, saprotamāku un pieejamāku iedzīvotājiem, uzsverot lielāku individuālo pieeju katram gadījumam. Vienlaicīgi tiek akcentēta sociālo darbinieku lēmumu pieņemšanas vara (pilnvaras). Uzskata, ka sistēma vēsturiski ir izveidota tā, ka cilvēks ir spiests izdzīvot un spiests krāpties.

I. Kalniņa vērš uzmanību, ka kritērijiem trūcīgā statusa noteikšanā ir jābūt visās pašvaldībās vienādiem.

E. Kūla informē, ka atšķirības pašvaldību starpā attiecībā uz sociālās palīdzības sistēmas tiesību normu interpretāciju ir atšķirīgas, tāpēc 2014.gada 4.ceturksnī ir plānotas reģionālās vizītes, lai tiktos ar pašvaldību un sociālo dienestu pārstāvjiem, identificētu pastāvošās problēmas un rastu risinājumus to novēršanai.

E. Celmiņa papildina, ka debates par trūcīgās personas statusa noteikšanas kritērijiem un ienākumiem, kurus ņem un neņem vērā, nosakot trūcīgas personas statusu, tika atvērtas Latvijas Pašvaldību savienības un Labklājības ministrijas ikgadējo sarunu laikā š.g. maijā. Tikšanās laikā tika diskutēts, vai kritēriji ir pilnībā vienādojami, ņemot vērā, ka šobrīd ir kritēriji, kas ir vienādi, taču pašvaldības var papildināt ar noteiktiem nosacījumiem, kurus piemēro attiecīgajā pašvaldībā, nosakot trūcīgas personas statusu, kas savukārt rada cilvēkiem ar līdzvērtīgu materiālo situāciju atšķirīgu pieeju valsts nodrošinātajiem pakalpojumiem trūcīgām personām. Arī pašvaldības to saskatīja kā problēmu, tāpēc gada otrā pusē atgriezīsies pie jautājuma tālākās risināšanas. *E. Celmiņa* uzsver, ka sociālajai palīdzībai ir jābūt balstītai uz ienākumu izvērtējumu, jo šim atbalstam ir jābūt vērstam uz tiem, kuriem tas ir vairāk nepieciešams – atvērtie jautājumi par normu interpretāciju un kritērijiem, piemēram, vai pirmais lats pāri noteiktajai robežai ir uzskatāms par uzkrājumiem un statuss ir noraidāms vai nē u.tml.

E. Kūla rezumē, ka komitejas locekļu viedoklis par koncepcijas projektu tiek sagaidīts rakstveidā līdz 27.06.2014., nosūtot uz e-pastu Evija.Kula@lm.gov.lv.

4. Citi jautājumi.

(E.Kūla)

Nav.

Sēdes noslēgums 17:00.

Pielikumā sēdes materiāli:

1. Komitejas sēdes darba kārtība.
2. Prezentācija "Darbspēka nodokļu izmaiņas – paveiktais un plānotais".
3. Prezentācija „Konceptija par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”.

Komitejas vadītājs

I.Alliks

Protokolēja

E.Kūla